

George Spaak - en Bergviksprofil

George Spaak (till höger) vid sitt flygplan. Till vänster står Einar Danielsson som svarade för den service det gamla flygplanet behövde. I mitten Gustaf Goude.

George Spaak (1877 - 1966) var till professionen överingenjör och under många år chef för Bergvik och Ala AB:s kraftavdelning. Under första världskriget tjänstgjorde han som landstormskapten. Vid tiden för andra världskriget var han luftskyddschef för Söderhamns och Söderlandas luftskyddsområden. Dessutom var han landets första privatflygare med eget flygplan. Och till detta en teknisk mångfrestare, kulturell finsmakare och sammantaget en mångfasetterad person.

George Spaak var minst av allt en dusinmänniska. Däremot en utpräglad individualist som blev föremål för beundran från nära medarbetare som upptäckte den varma känslan och väfnastheten bakom masken av högdragenhet. Spaak hade starka sociala och kulturella ambitioner, han talade ofta, länge och väl och var en charmerande och intressant sällskapsmänniska. Men med sin starka egocentricitet kunde han också bli ganska prövande. Det lever också en anekdotflora efter honom. Han var tillräckligt färgstark och centralt placerad i samhällslivet för att det skulle bli så.

Efter högskoleexamen knöts han till de kända uppfinnarbröderna Ljungström. Några år av utlandsuppdrag och studier, huvudsakligen i England, följde innan han fick anställning hos C.W. Bildts Ingenjörbyrå i Stockholm. Denna firma var bl a inkopplad på ångpannedriften vid den sulfitfabrik i Vansäter, som Bergviksbolaget började uppföra

år 1901. Ett arv från och en vidareutveckling av den s k Ekmanska fabriken - världens första sulfitfabrik.

Vägen till Bergvik

Den då 26-årige George Spaak sändes till fabriken år 1903. Vid invigningen fick han möta och hälsa på Carl Daniel Ekman som deltog i ceremonin utan att, trots sin bakgrund, väcka någon större uppmärksamhet. Efter detta besök återvände aldrig Ekman till Bergvik.

George Spaak återvände inte till den ingenjörbyrå som skickat honom till fabriken i Vansäter.

Trots att han saknade formell cellulosa-utbildning blev han driftingenjör vid fabriken under den av honom beundrade och mycket färgstarke överingenjören Arthur Stålnacke.

Blev kraftkarl

År 1917, efter fjorton år vid fabriken, gjorde han dock ett tekniskt "lappkast" genom att helt övergå till bolagets kraftverksrörelse. Verksamheten var redan inledd men mycket av det George Spaak företog sig blev grundläggande för den gren i bolaget som snabbt skulle växa sig stark. Bland annat handlade det om utbyggnaden av de regleringssystem som behövdes för att ta vara på vattenkraften i Ljusnan.

Bergviks herrgård, byggd 1856 (där hälsocentralen numera är belägen) blev hans tjänstebostad.

Sin befattning lämnade han med pension år 1944.

Eget flygplan

Inför Spaaks 75-årsdag gjorde signaturen Sandy, Söderhamns Tidning, en intervju i vilken George Spaak utförligt berättade om sitt stora flygintresse. Efter första världskriget inköpte han en flygmaskin från det engelska flygvapnet. Den kostade 10 000 kronor och maskinen väckte naturligtvis stort uppseende i bygden. Flygplanet förvarades i en hangar nära det dåvarande stationshuset.

Ett haveri med lycklig utgång för besättningen satte punkt för George Spaaks flygningar med eget plan.

Som ledamot av Ingeniörsvetenskapsakademiens flygkommitté 1924-1944 deltog han bland annat i den kungliga flygkommission, som fått uppdraget att utreda "Nobile-hjälten", kapten Lundborgs, störtning.

Rotarypionjär

George Spaaks kulturella intressen avspeglas också i hans aktiviteter inom Rotary, som han introducerade i Söderhamn. Detta ledde även till att han sent i livet tog initiativet till en kultursatsning i Söderhamn av kort varaktighet under benämningen Staffans Gille. Ett välfunnet namn, men gillet kräns inriktning var i uppenbar otakt med tidsandan.

Intresset för ingenjörsvetenskap behöll Spaak livet ut. Fyllda åttio år utgav han 1957 skriften "Männen kring Carl Da-

Forts. på nästa sida